

проведення заходів з популяризації правової освіти серед громадян, забезпечення їх знаннями про права, свободи, юридичні обов'язки, уміння їх правильно реалізовувати.

1. Виступ Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини Ніни Карпачової під час представлення Щорічної доповіді про стан дотримання та захисту прав і свобод людини в Україні у Верховній Раді України 7 лютого 2012 року.

2. Колодій А. Концепція громадського суспільства: проблема узгодженості теоретичних підходів та емпіричних моделей.

3. Політологічний енциклопедичний словник: Навч. Посібник для студентів вищ. навч. закладів. К.: Генеза, 1997. 400с

4. Тимченко С.М. Громадянське суспільство і правова держава в Україні.

Подворчан А. З.

старший викладач кафедри
українознавства та іноземних мов
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

МОВА ЯК ЧИННИК НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ

Сучасне суспільство використовує усне і писемне мовлення щодня. За допомогою мови дитина пізнає навколишній світ, вчиться формулювати та висловлювати думки, виражати почуття та емоції. Мова, окрім базових функцій (комунікативної, номінативної, гносеологічної, когнітивної, емотивної, експресивної та інших) може виступати й потужним об'єднуючим націєтворчим чинником.

Щодо питання взаємозв'язку нації й мови, то дотепер не існує загальноприйнятого тлумачення поняття «нації». Як вважає науковець Г. Касьянов, воно включає мовні, культурні, територіальні, економічні, соціальні, соціально-психологічні й політичні характеристики. Перевага певної ознаки для тієї чи іншої нації залежить від конкретних умов становлення цієї нації, історичної ситуації тощо [1, с. 41].

Українська мова в історії формування і становлення української нації відіграла вагомий роль.

Загальновідомо, що в історії української літературної мови виділяють стару літературну мову і нову. В юридичних документах, полемічній, художній конфесійній та науковій літературі використовувалася стара українська літературна мова (XIV-XVIII ст.) [2, с. 664]. Деякий час ця мова виконувала функцію державної. Українська мова, яку традиційно називають руською, у Великому князівстві Литовському використовувалася в судочинстві, законодавстві, князівських канцеляріях, приватному листуванні.

Наприкінці XVIII – на початку XIX ст. консолідаційну функцію виконала тільки нова українська літературна мова, яка ґрунтувалась на народній основі і була зрозумілою для всіх соціальних верств населення України. Її представниками у красному письменстві були: І. Котляревський, Г. Квітка-Основ'яненко, Є. Гребінка, Т. Шевченко та П. Куліш. Однак царський уряд Російської імперії вбачав реальну загрозу в розвитку української літературної мови, у спробах її запровадження в освіту, науку, церкву. Її використання заборонялося багатьма царськими указами (Валуєвський циркуляр 1863 року та Емський указ 1876 року), які обмежували використання української мови в освіті, науці, перекладах, публічних виступах, постановці театральних вистав та інше. У цей час мова виконала консолідаційну функцію, вона об'єднала український народ, поділений між різними імперіями. Тобто українська мова стала основним націєтворчим чинником.

На сьогодні аналіз сучасної мовної ситуації надає можливість стверджувати, що українська мова в Україні продовжує витіснятися російською. Серед молоді особливо інтенсивно зменшується кількість україномовних носіїв. Система української мови, під тиском російської, починає руйнуватися на всіх рівнях: лексичному, фонетичному і синтаксичному. Нові слова не утворюються, а калькуються, молодь спілкується суржиком.

У сучасній історії національних держав вживання однієї мови є найдієвішим чинником консолідації населення в межах однієї країни. Наприклад, у Європі, з-поміж 47 європейських країн у 41 країні є своя національна мова як державна або офіційна (тобто 85% від загальної кількості) [3, с. 105].

Сьогодні формування української нації відбувається часто «на рівні декларацій і частково на рівні суспільної практики», але українська мова як державна повинна відіграти в цьому процесі не останню роль [1, с. 44]. Формування мовної гідності, мовної стійкості, опанування мовою має відбуватися систематично і постійно у прийнятній для пересічного українця формі, враховуючи специфіку для різних регіонів.

1. Касьянов Г. Теорії нації та націоналізму. Монографія. К. : Либідь, 1999. 352 с.

2. Русанівський В.М. Староукраїнська літературна мова. *Українська мова : енциклопедія* / Редкол.: Русанівський В.М., Тараненко О.О. (співголови), Зяблюк М.П. та ін. 3-є вид., зі змінами і доп. К. : Вид во „Укр. енцикл.” ім. М.П. Бажана, 2007. С. 664-667.

3. Яременко С.А. Мова як чинник етнічної ідентифікації та само ідентифікації українців. *Збірник матеріалів VII Міжрегіонального семінару «Методичні аспекти підготовки абітурієнтів до вступу у ВНЗ»*, Кив, НАУ 2012, 148 с.